

Betreft: Reactie internetconsultatie 'Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid'
Datum: 30 juni 2021

Excellentie,

Op 23 juni 2021 heeft uw ministerie het conceptwetsvoorstel 'Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid' op internetconsultatie.nl gepubliceerd. Op 30 juni 2021 sluit de internetconsultatie.

Nog nooit heb ik zo'n korte reactietermijn gezien voor het reguleren van een nieuwe bevoegdheid voor een overheidsinstantie, waarvan het uitoefenen van de bevoegdheid ingrijpend kan zijn voor betrokkenen. Het is een schande dat niet meer tijd wordt genomen voor het schrijven van een fatsoenlijk wetsvoorstel en toelichting (zonder spelfouten). Een reactietermijn van minstens vier weken was op zijn plek geweest.

Vanwege tijdgebrek stuur ik u bulletsgewijs mijn reactie. Het betreffen met name vragen, waarvan ik verwacht dat een fatsoenlijke memorie van toelichting deze adresseert.

- U stelt in het conceptwetsvoorstel en de toelichting dat het NCTV 'trend- en fenomeenonderzoek' verricht. Voor deze taakoefening dient deels het wetsvoorstel om openbronnenonderzoek te regelen. Toch is het daarvoor noodzakelijk op sociale media gegevens te verzamelen van publiek toegankelijke accounts van personen, met name om 'openbare uitingen te duiden'. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? Het is dan toch persoonsgegericht onderzoek? De passages hierover in de memorie van toelichting komt tegenstrijdig over. Waarom vormt 'kort fenomeenonderzoek' precies een begrenzing? Wat houdt dat precies in?
- De toelichting moet meer aandacht besteden met wat met 'het verhogen van de weerbaarheid van de samenleving' wordt bedoeld.
- Onder welke taak valt het geven van 'duiding en handelingsperspectief' door de NCTV aan 'met name decentrale overheidsorganisaties'? In artikel 6 wordt alleen de 'burgermeester' bedoeld? Of wordt het College van B&W bedoeld? Geautoriseerde medewerkers bij een gemeente? Meer toelichting over de kring van ontvangers van de producten is op zijn plaats.
- Als openbronnenonderzoek plaatsvindt in het kader van de coördinerende taak van de NCTV, dan vergt dat eveneens meer toelichting. Gaat uw ministerie persoonsgegevens uit openbronnen in deze rapporten opnemen en deze verzenden aan bijvoorbeeld gemeenten (artikel 6 sub a)?
- Het vergt meer toelichting op welke wijzen extremisme en radicalisering de nationale veiligheid kunnen bedreigen.
- Valt onder het wetsvoorstel ook het versturen van brieven aan gemeenten met daarin het verzoek maatregelen te treffen, zoals in de casus van het Cornelius Haga Lyceum? Hoe verhoudt de nieuwe bevoegdheid zich tot de volgende passage op p. 27 van CTIVD-rapport nr. 67 (2019): *"Wel is gebleken dat de inspectie rond deze periode van de NCTV persoonsprofielen heeft gekregen van de in het ambtsbericht van de AIVD genoemde salafistische aanjagers. Het betreft uitgebreide informatie die uit openbare bronnen is verzameld door de NCTV over deze personen. Deze profielen bevatten naast de verzamelde informatie eigen duidingen en conclusies van de NCTV over de betreffende personen, die zeer belastend zijn. Deze informatie is door de onderwijsinspectie betrokken bij het onderzoek."*

- Het feit dat ook strafrechtelijke gegevens erbij mogen worden verwerkt (artikel 7) (en gecombineerd?) verdient ook in dat kader meer aandacht in de toelichting zelf, in plaats van slechts in de artikelsgewijze toelichting.
- Welke gevolgen kunnen deze analyses mogelijk hebben voor individuen? Hoe kunnen individuen precies hun rechten uit de AVG uitoefenen, zoals het recht op kennisname van gegevens en het recht op correctie en verwijdering van gegevens? Staan staatsgeheimen daaraan in de weg? Aangezien de Wiv 2017 klaarblijkelijk ook niet geldt, welke alternatieven biedt u dan?
- Hoe wordt voldaan aan alle andere vereisten uit de AVG?
- Ter nadere inkadering van het criterium stelselmatigheid stel ik voor dat u volledig aansluit bij het conceptwetsvoorstel voor aanpassing van het Wetboek van Strafvordering, waarin de nieuwe bevoegdheid voor het stelselmatig overnemen van gegevens uit open bron wordt geregeld.
- Hoe verhoudt openbronnenonderzoek zich met de bijzondere (opsporings)bevoegdheid van (stelselmatige) observatie? Daar wordt nu niet op in gegaan.
- Het gebruik van het ICT-systeem voor openbronnenonderzoek, zoals genoemd in de toelichting van het conceptwetsvoorstel, verdient meer toelichting. Waarom is een ICT-systeem nodig als slechts 'handmatig' openbronnenonderzoek wordt uitgevoerd?
- Mag de NCTV ook gebruik maken van commercieel beschikbaar gestelde gegevens bij openbronnenonderzoek?
- Uw organisatie moet de normoverschrijding bij 'stelselmatigheid' melden. Hoe gaat u dat organiseren en controleren? Hoe kan het AP dat zelfstandig controleren?
- Hoewel u stelt dat de NCTV geen inlichtingen- en veiligheidsdienst is (maar wel klaarblijkelijk producten verstuurd die (deels) zijn gemaakt op basis van openbronnenonderzoek naar afnemers), weet u gelukkig wel elementen uit de artikel 24 Wiv 2017 in het wetsvoorstel te kopiëren. Neemt u ook het noemen van het betrouwbaarheidsvereiste uit artikel 18 Wiv 2017 over bij openbronnenonderzoek? In artikel 4 lid 3 van uw wetsvoorstel missen wellicht nog de woorden 'van een betrokkene'. In artikel 6 sub d missen de woorden 'met hun taken'.
- Er staat nu in artikel 4 'Onze minister ... kan gegevens verzamelen'. Ik neem aan u dat niet zelf gaat doen? Wellicht is het noemen van de mogelijkheid de bevoegdheid te mandateren op zijn plaats of moet dat ergens anders uit worden afgeleid?
- Een 'Global Counter- Terrorism Strategy' is geen hoger recht en ik vind het vreemd dat u in een paragraaf daarover als eerste naar verwijst.
- Ten slotte: het verwerken van gegevens ter uitvoering van een taak dat de nationale veiligheid raakt, brengt ontegenzeggelijk het verwerken van staatsgeheime informatie met zich mee. Hoe gaat de Autoriteit Persoonsgegevens als beoogde toezichthouder daarmee om? Kunnen ze alleen op locatie toezicht uitvoeren? Of kan de Autoriteit Persoonsgegevens ook staatsgeheime gegevens verwerken en afdoende beveiligen? Worden medewerkers gescreend door de afdeling veiligheidsonderzoeken van de AIVD en de MIVD? Dergelijke screenings en het nemen van beveiligingsmaatregelen brengt toch kosten met zich mee? Waarom staat daar niets over opgenomen in de financiële paragraaf?

Hoogachtend,

prof. mr. dr. J.J. Oerlemans

Bijzonder hoogleraar Inlichtingen en Recht (Universiteit Utrecht)